

ქართულ-ოსური კონფლიქტის გადაჭრის მცდელობები და მათი წარუმატებლობის მიზეზები 1991-2003 წლებში

საკვანძო სიტყვები: ცხინვალი, კონფლიქტი, სამხრეთ ოსეთი, მოლაპარაკებები, კონფლიქტის დარეგულირების მაკროპოლიტიკური მეთოდები

Keywords: Tskhinvali, Conflict, South Ossetia, Negotiations, Macropolitical Methods of Conflict Resolution

1991-1992 წლებში ცხინვალის რეგიონში ქართულ და ოსურ მხარეს შორის საომარი მოქმედებები მიმდინარეობდა, რამაც მძიმე შედეგები მოიტანა როგორც ადამიანური მსხვერპლის, ისე ჰუმანიტარული თუ ეკონომიკური მდგომარეობის გაუარესების კუთხით. ამას საბოლოოდ 2008 წლის აგვისტოში ცხინვალის რეგიონში მორიგი ომი და რუსეთის ფედერაციის მიერ საქართველოზე განხორციელებული აგრესია მოჰყვა. კონფლიქტი დღემდე გადაუჭრელია და უარყოფითი გავლენა აქვს მთლიანად საქართველოსა და უშუალოდ კონფლიქტის რეგიონზე. შესაბამისად, სხვადასხვა პერიოდში განსხვავებული გარემოებების მიუხედავად, კონფლიქტის გადაჭრისთვის კონფლიქტის დაწყებიდან 2003 წლამდე პერიოდში გადადგმული ნაბიჯების შესწავლა და მათი წარუმატებლობის მიზეზების გაანალიზება აქტუალური საკითხია, რაც მოცემული ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს.

ნაშრომის შესწავლის ფოკუსი 1991-2003 წლები იქნება. მოცემული პერიოდის განმავლობაში კონფლიქტის მოსაგვარებლად სხვადასხვა ტიპის ნაბიჯები გადაიდგა. აღსანიშნავია, რომ მხარეებს შორის ზოგი საკითხის ირგვლივ გარკვეული წინსვლა შეინიშნებოდა, თუმცა საბოლოო შეთანხმებამდე მისვლა მაინც ვერ მოხერხდა. აქედან გამომდინარე, კონფლიქტის დარეგულირებისა და გადაჭრის პროცესის ანალიზი და მისი წარუმატებლობის მიზეზების დადგენა საინტერესო განსახილველ საგანს წარმოადგენს.

კონფლიქტის გადაჭრის წარუმატებლობის მხოლოდ ერთ რაიმე კონკრეტულ მიზეზზე გადაბრალება საკითხის ზედმეტი გამარტივებისა და ზედაპირული შეხედულების გამოხატულებაა. პირიქით, შეთანხმების

მიღწევის შეუძლებლობის მიზეზები კომპლექსურია, რომელიც მოიცავს როგორც საშინაო, ისე საგარეო ფაქტორებს.

კვლევის პროცესში გამოყენებულია თვისებრივი კვლევის დიზაინი და მეთოდები. კერძოდ, ნაშრომი შემთხვევის შესწავლის მეთოდს, კონკრეტულად კი შემთხვევის შესწავლის ახსნით ტიპს დაეფუძნება. ასევე, შესწავლილი და გაანალიზებული იქნება ოფიციალური დოკუმენტები, შესაბამისი პერიოდების პირველადი და მეორეული წყაროები და ა. შ. ანალიზის სისტემატიზაციისა და გამარტივების მიზნით, ნაშრომში გამოყენებული იქნება თეორიული ჩარჩო, კერძოდ კლანსისა და ნეგლის მიერ შემოთავაზებული კონფლიქტების დარეგულირების მაკროპოლიტიკური მეთოდები. დასახელებული ავტორების მიერ ჩამოყალიბებული მაკროპოლიტიკური მეთოდები მოიცავს ჰეგემონურ კონტროლსა და უმცირესობების საკითხის სეკურიტიზაციას, არბიტრაჟიას, კანონიზაცია/ფედერალიზაციას, კონსტიტუციონალიზმის პრინციპს, კონფლიქტის ინტერნაციონალიზაციას და ა. შ. ჩამოთვლილი მეთოდები კონფლიქტის სხვადასხვა ეტაპისთვის ან სიტუაციისთვის არის რელევანტური. შესაბამისად, ქართულ-ოსური კონფლიქტის სხვადასხვა ეტაპი განსხვავებული მეთოდის მიხედვით იქნება გაანალიზებული, რაც 1990-იანი წლებიდან 2003 წლამდე კონფლიქტის დარეგულირებისა და გამოსავლის ძიების პროცესის სისტემატიზაციას მოახდენს და ანალიზს უფრო თანმიმდევრულს გახდის.

კონფლიქტის წინა პერიოდი

საბჭოთა კავშირის არსებობის ბოლო წლებში ქართულ და ოსურ მხარეებს შორის დაპირისპირება გაღვივდა, რასაც სამი ტიპის გამოვლინება ჰქონდა: ე. წ. „კანონთა ომი“ თბილისსა და ცხინვალში არსებული სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ხელმძღვანელობას შორის, საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ ფენებს შორის დაპირისპირება და ცხარე პუბლიცისტური დისკუსიები და საბოლოოდ, დაპირისპირება შეიარაღებულ ფორმირებებს შორის.

ე. წ. „კანონთა ომი“ 1989 წელს დაიწყო და თავდაპირველად შეეხებოდა ოსური მხარის მოთხოვნას ოსური ენის სტატუსის ამაღლებასთან დაკავშირებით, რაც თბილისმა არ დააკმაყოფილა. აღსანიშნავია, რომ ცხინვალში „ადამონ ნიხასის“ მიერ პირველი მიტინგის გამართვის სა-

ბაბი სწორედ ქართული ენის სტატუსთან დაკავშირებით მიღებული ცვლილებები იყო, რომელიც საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ტერიტორიაზე ქართული ენის ყველა სფეროში ფართოდ გამოყენებასა და სავალდებულო სწავლებას უზრუნველყოფდა. ხოლო შემდეგ ცხინვალმა სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ავტონომიური საბჭოთა სოციალისტურ რესპუბლიკად გარდაქმნის გადაწყვეტილება მიიღო და ოსური ენა სახელმწიფო ენად აღიარა. აღნიშნული გადაწყვეტილებები კი საქართველოს სსრ-ის უმაღლესი საბჭოს პრეზიდიუმის გადაწყვეტილებით გაუქმებულ იქნა, როგორც უკანონო (საქართველოს პარლამენტი 2006). ასევე დაპირისპირების საგანი გახდა საქართველოს ეროვნული მოძრაობის ლიდერების თაოსნობით, დაახლოებით, 15 ათასი ადამიანის ცხინვალისკენ დაძვრა, რაც ოსურმა მხარემ პროვოკაციად აღიქვა (საქართველოს პარლამენტი 2006).

„კანონთა ომი“ 1990 წელსაც გაგრძელდა – სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საოლქო საბჭომ მიიღო დადგენილება „სამხრეთ ოსეთის სუვერენიტეტის შესახებ“, რაც, ფაქტობრივად, საქართველოს შემადგენლობიდან გასვლას გულისხმობდა, თუმცა ამის უფლება საბჭოს არ ჰქონდა. საქართველოს სსრ უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმმა ეს დადგენილება გააუქმა. მიუხედავად ამისა, ოსურმა მხარემ მაინც გააგრძელა სსრკ-ის შემადგენლობაში ცალკე რესპუბლიკად პოზიციონირება და საკუთარი ადმინისტრაციის დაკომპლექტება დაიწყო. მეტიც, მათ თბილისის მიერ დანიშნული მრავალპარტიული არჩევნები უკანონოდ მიიჩნია და საკუთარი არჩევნები ჩაანიშნა. ოსების უმეტესობამ მთელ საქართველოში ჩატარებულ არჩევნებს ბოიკოტი გამოუცხადა. საქართველოს საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ახლადარჩეულმა ხელმძღვანელობამ კი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის რესპუბლიკად გადაქცევის შესახებ მიღებული უკანონო დადგენილებები გააუქმა. მიუხედავად ამისა, ოსურმა მხარემ მსგავსი ტიპის დადგენილებების მიღება, ხოლო ქართულმა მხარემ მათი გაუქმება განაგრძო. ოსურმა მხარემ არჩევნები მაინც ჩაატარა, თუმცა თბილისმა ის უკანონოდ და ბათილად სცნო. ამასთან, გამსახურდიას ხელმძღვანელობით საქართველოს უზენაესმა საბჭომ სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქიც გააუქმა. აღნიშნულ გადაწყვეტილებას გამსახურდიას ოპოზიცია სამართლიანად, თუმცა მოცემული მომენტისთვის გაუმართლებლად აფასებდა. დასახელდა გადაწყვეტილების სამი არგუმენტი:

„1. 1922 წელს სამხრეთ ოსეთის ავტონომია შეიქმნა მკვიდრი ქართველი მოსახლეობის ნების საწინააღმდეგოდ და საქართველოს ინტერესთა საწინააღმდეგოდ;

2. ოს ხალხს აქვს საკუთარი სახელმწიფოებრიობა სსრკ-ს ტერიტორიაზე;

3. სამხრეთ ოსეთში საქართველოში მაცხოვრებელ ოსთა მხოლოდ მცირე ნაწილი ცხოვრობს“ (საქართველოს პარლამენტი 2006).

1990 წლის 11 დეკემბერს ავტონომიური ოლქის გაუქმებასთან ერთად ყოფილი ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობაც გამოცხადდა (საქართველოს პარლამენტი 2006). ამ პერიოდში ადგილზე მდგომარეობა მკვეთრად დაიძაბა და ვითარება სამხედრო შეტაკებებამდე მივიდა.

ასევე აღსანიშნავია, რომ გორბაჩოვის 1991 წლის 7 იანვრის ბრძანებით, სსრკ-ის კონსტიტუციასთან შეუსაბამოდ გამოცხადდა, როგორც სამხრეთ ოსეთის ავტონომიის ამაღლების შესახებ, ისე მის გაუქმებასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილებები, აგრეთვე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადება და მისით გათვალისწინებული ზომები (შსს-ს, სახელმწიფო უშიშროებისა და შინაგანი ჯარების მოხმობა ცხინვალისა და ჯავის რაიონებში). თუმცა თბილისმა გორბაჩოვის ბრძანება თავის მხრივ არაკონსტიტუციურად გამოაცხადა, რადგან მიიჩნევდა, რომ როგორც საბჭოთა კავშირის, ისე საქართველოს რესპუბლიკის კონსტიტუციის თანახმად, სუვერენული სახელმწიფო იყო, რომელსაც საკუთარ ტერიტორიაზე ტერიტორიული უზენაესობა უნდა განეხორციელებინა და ყველა ორგანო დამორჩილებოდა (საქართველოს პარლამენტი 2006).

მოლაპარაკებები და კონფლიქტის დარეგულირების მცდელობები

ცხინვალის რეგიონში 1991 წლის 5-6 იანვარს დაწყებული საბრძოლო მოქმედებების შეწყვეტისთვის გადადგმული პირველი მნიშვნელოვანი მოვლენა 23 მარტს ყაზბეგში გამსახურდია-ელცინის შეხვედრა იყო, სადაც ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე სტაბილიზაციისთვის ერთობლივ მოქმედებებზე შეთანხმდნენ. კერძოდ, ყველა უკანონო ფორმირების განიარაღების მიზნით რუსეთისა და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროების გაერთიანებული

რაზმი უნდა შექმნილიყო, ასევე უნდა შექმნილიყო კონფლიქტის შემსწავლელი კომისია; რუსული, ქართული და ჩრდილო ოსური მხარის მონაწილეობით ლტოლვილების საკითხის მოსაგვარებლად ორი კომისია და ამ შეთანხმების კონტროლისთვის მუდმივი ჯგუფი. ხოლო კომისიებისა და რაზმების საბოლოო მიზნად რეგიონში მშვიდობისა და სიმშვიდის აღდგენა განისაზღვრა (23 მარტს ყაზბეგში ერთმანეთს... 1991: 1).

აღნიშნული შეთანხმება შესაძლოა კონფლიქტის მოგვარების პირველ მცდელობად იყოს განხილული. თუმცა გამსახურდია-ელცინის ყაზბეგის შეთანხმებით კონფლიქტის მოგვარება ვერ მოხერხდა, რასაც რამდენიმე მიზეზი განაპირობებდა. მათ შორის, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს ხელისუფლება კონფრონტაციულ ნაბიჯებს დგამდა და სამხრეთ ოსეთის წარმომადგენლების პოზიტიურ გზავნილებს უარყოფითად პასუხობდა (ხოსიტაშვილი, ჯგერენაია 2015). მაგალითად, გორბაჩოვის 7 იანვრის ბრძანებულებას, რომელიც სამხრეთ ოსეთს საქართველოს შემადგენლობაში აღიარებდა და აღნიშნავდა, რომ ავტონომიის სტატუსის ცვლილებას ცენტრალური ხელისუფლების თანხმობა სჭირდება, „სამხრეთ ოსეთის ყველა დონის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს სესია“ ითვალისწინებდა და თავის ყველა გადანყვეტილებაზე უარს ამბობდა, მაგრამ გორბაჩოვის ბრძანებულებას თბილისი აპროტესტებდა რეგიონიდან შეიარაღებული ფორმირებების გამოყვანის მოთხოვნის გამო. საქართველოს ხელისუფლებამ კონფრონტაციული გზა აირჩია და დიალოგის შანსი ხელიდან გაუშვა 1991 წლის 4 მაისს, როდესაც ცხინვალში სახალხო დეპუტატთა საბჭოს გადანყვეტილებას, რომელიც სამხრეთ ოსეთის საბჭოთა დემოკრატიულ რესპუბლიკად გარდაქმნას უარყოფდა, უპასუხა, რომ ოსური საბჭოს სესია უკანონო იყო და იურიდიული ძალა არ ჰქონდა (კობახიძე 2019: 13). ეს კი მიუთითებდა საქართველოს ხელისუფლების პოლიტიკური ნების არქონაზე, რის გამოც კონფლიქტის ადრეულ ეტაპზევე დარეგულირების შესაძლებლობა ხელიდან იქნა გაშვებული.

მეტიც, გორბაჩოვის მიერ მისი 7 იანვრის ბრძანების შესრულების მოთხოვნის განმეორების პასუხად გამსახურდია წერდა, რომ ის ექსტრემისტებთან მოლაპარაკებას არ აპირებდა. არამედ აღნიშნავდა, რომ მოლაპარაკებებს რუსეთისა და ჩრდილოეთ ოსეთის ხელმძღვანელობასთან აწარმოებდა (გამსახურდია 1991ა: 1). ასევე, კონფლიქტის მიმდინარეობისას საქართველოს უზენაესი საბჭოს გადანყვეტილებით ცხინვალის რეგიონში მმართველობის ორგანოები უნდა შექმნილიყო

და სექტემბერში საკრებულოს არჩევნები ჩატარებულიყო (კობახიძე 2019: 14), რაც რეალობას მოწყვეტილი გადაწყვეტილება იყო და კონფლიქტის დარეგულირებას და ოსურ მხარესთან მოლაპარაკებას ხელს არ უწყობდა. ამ ნაბიჯებით ჩანს, რომ ქართული მხარე „ყოფილი სამხრეთ ოსეთის ოლქთან“ დიალოგისთვის მზად არ იყო, რაც შეიძლება პოლიტიკური ნების არქონასთან ერთად, სახელმწიფოს მართვის ინსტიტუციური მეხსიერების არქონისა და გამოუცდელობის შედეგი იყოს.

გამსახურდია-ელცინის შეთანხმებით კონფლიქტის გადაუჭრელობაზე პასუხისმგებლობა მხოლოდ ქართულ მხარეს ვერ დაეკისრება, პირიქით – ელცინმა და რუსეთმა დამოკიდებულება შეთანხმების დადებიდან ძალიან მალე შეიცვალა, რაც 1991 წლის 31 მარტის დადგენილებაში აისახა. მაგალითად, ელცინი ყაზბეგის ოქმში აღიარებდა, რომ სამხრეთ ოსეთის ოლქი აღარ არსებობდა, ხოლო რსფსრ-ის სახალხო დეპუტატთა ყრილობის დადგენილებით, რომელსაც ხელს ელცინი აწერდა, საქართველოს ხელისუფლებას სამხრეთ ოსეთის „ავტონომიური ოლქის სტატუსისა და სახელმწიფო ხელისუფლების ყველა სტრუქტურის აღდგენას“, ბლოკადის მოხსნას, ვითარების სტაბილიზაციასა და სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის სახალხო დეპუტატთა საბჭოს თავმჯდომარე ტორეზ კულუმბეგოვის გათავისუფლებას სთხოვდა. შეიძლება ითქვას, რომ სახალხო დეპუტატთა საბჭომ ელცინს ყაზბეგში დაფიქსირებული პოზიცია შეუცვალა (Всеховного Совета РСФСР 1991), რაც შეთანხმებული პუნქტების შეუსრულებლობის განმაპირობებელი მნიშვნელოვანი მიზეზია.

დადგენილება გამსახურდიამ საშინაო საქმეებში ჩარევად შეაფასა (გამსახურდია 1991ბ: 1) და შესაბამისად, ურთიერთობა დაიძაბა და თანამშრომლობა გართულდა. ყაზბეგის პროტოკოლით კონფლიქტის მოგვარების წარუმატებლობაში აღსანიშნავია სსრკ-სა და ოსური მხარის როლიც. კერძოდ, ოსურ და ქართულ მხარეს შორის შეტაკებები უარყოფითად აისახებოდა კონფლიქტის დარეგულირების შესაძლებლობაზე. სსრკ-მა კი ცხინვალში რეგულარული არმიის ნაწილები შეიყვანა, რაც ქართულმა მხარემ სუვერენიტეტის უხეშ დარღვევად შეაფასა (საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმი 1991). ასევე, სსრკ ოსებს დადგენილებებით უსახავდა იმედს, რომ ახალ „სამოკავშირეო ხელშეკრულებაში“ ცხინვალის სტატუსი ახლებურად შეიძლება ასახულიყო (კობახიძე 2019: 14). ეს ქმედებები კი ოსებს აქებებდა, კონფლიქტს აღვივებდა და კონფლიქტის მოლაპარაკებებით, განსაკუთ-

რებით ყაზბეგის პროტოკოლის მიხედვით, დარეგულირების მოტივაციას უმცირებდა. საბჭოთა ჯარების კონფლიქტის რეგიონში გამოჩენა და ზოგი წყაროს თანახმად, მათი ბრძოლებში უშუალო ჩართვა სსრკ-ს მოწოდებებსა და ერთობლივი კომისიის შექმნას (ზაქარეიშვილი 2019) ნდობას უკარგავდა.

შემოდგომაზე რსფსრ სამთავრობოთაშორისო კომისიის შექმნის იდეით გამოვიდა; თუმცა 24 ოქტომბერს სამხრეთ ოსეთის სახალხო დეპუტატთა საბჭომ „ოსეთის ერთიანობის აღდგენისა და რუსეთის შემადგენლობაში ერთიანი ოსეთის შესვლის თაობაზე“ გადაწყვეტილება მიიღო, ხოლო რუსეთის პარლამენტი საქართველოსადმი მკაცრი ეკონომიკური სანქციების დაწესების მოთხოვნით გამოვიდა. რუსული და ოსური მხარის ეს გადაწყვეტილებები კი კონფლიქტის გადაჭრას ძალიან ართულებდა და შესაძლებელია, შეფასდეს, როგორც კონფლიქტის დარეგულირების პროცესის დესტრუქცია. თავის მხრივ, ქართული მხარეც 2 დეკემბრის პრეზიდენტის ბრძანებულებით მხოლოდ სსრკ-ის ჯარების გაყვანაზე მოლაპარაკების მზაობას გამოთქვამდა, ხოლო ოსებთან მოლაპარაკებას ან „სამხრეთ ოსეთის“ საკითხის შესახებ მოლაპარაკებას არც კი განიხილავდა. აქედან გამომდინარე, კონფლიქტის გადაჭრის წარუმატებლობის მიზეზი იყო, როგორც საგარეო (სსრკ-სა და რსფსრ-ის ქმედებები), ისე საშინაო – საქართველოს ხელისუფლების პოლიტიკა და ასევე ოსური მხარის ქმედებები, კერძოდ 24 ოქტომბრის გადაწყვეტილების შემდეგ 1992 წლის 3 იანვარს ოსურმა მხარემ „სამხრეთ ოსეთის“ დამოუკიდებლობის რეფერენდუმის ჩატარების დადგენილებით კიდევ ერთი დესტრუქციული ნაბიჯი გადადგა (ზაქარეიშვილი 2019).

საქართველოში გამსახურდიას დემოკრატიულად არჩეული მთავრობის სამხედრო გადატრიალებით დამხობის შემდეგ სამხედრო საბჭოს წევრები, ჯაბა იოსელიანი და თენგიზ კიტოვანი, განსხვავებით სხვა საკითხებისა, „სამხრეთ ოსეთთან“ მიმართებით იმავე პოლიტიკას ატარებდნენ და გამსახურდიას გადაწყვეტილებებს არ აუქმებდნენ. თუმცა ქართული მხარის გარკვეულწილად კონფრონტაციული პოლიტიკა გასაკვირი არაა, რადგან ოსური მხარის მიერ დამოუკიდებლობისა და რუსეთთან მიერთების შესახებ უკანონო რეფერენდუმის ჩატარებასა და შემდეგ „დამოუკიდებლობის აქტის“ მიღებას სამშვიდობო პროცესი ჩიხში შეჰყავდა. ძარის ტრაგედია¹ და მსგავსი მოვლენები მოლაპარა-

1 1992 წლის 20 მაისს ჯავა-ცხინვალის დამაკავშირებელ მონაკვეთზე, სოფელ ძარის გზაზე სატვირთო ავტომობილში დაუდგენელი შეიარაღებული დაჯგუფების მიერ

კებებს და კონფლიქტის გადაჭრას კიდევ უფრო ართულებდა.

თუმცა მოლაპარაკება 10 ივნისს შევარდნაძესა და ჩრდილოეთ ოსეთის ლიდერ გალაზოვს შორის ყაზბეგის შეხვედრით განახლდა, სადაც ცეცხლის შეწყვეტაზე შეთანხმდნენ. ხოლო 1992 წლის 24 ივნისს შევარდნაძე-ელცინს შორის სოჭში, დაღომისში, ხელი მოეწერა შეთანხმებას საქართველო-ოსეთის კონფლიქტის მონესრიგების პრინციპების შესახებ (საქართველოს პარლამენტი 2006). შეიძლება ითქვას, რომ შეთანხმება არათანასწორი იყო (საქართველოს საზიანოდ), რაც მის წარმატებულობას კითხვის ნიშნის ქვეშ აყენებდა. კერძოდ, ცეცხლის შეწყვეტისა და შეიარაღებული ფორმირებების გაყვანის მიზნით იქმნებოდა შერეული საკონტროლო კომისია (შსკ) და შსკ-ს ხელმძღვანელობით – შერეული ძალები. 1992 წლის ვლადიკავკაზისა და 1994 წლის მოსკოვის შეთანხმებით დაზუსტდა, რომ შსკ-ში შედიოდნენ ქართული, რუსული, ჩრდილო და სამხრეთ ოსური მხარეები, ხოლო შერეული ძალების შემადგენლობა განისაზღვრა 500-500 რუსი, ოსური მხარისა და ქართველი ჯარისკაცებით და 300-300 რეზერვისტით იმავე მხარეებისგან. მართალია, შსკ-ში ეუთო-ს მისიის მონაწილეობაც გადაწყდა, მაგრამ შსკ-ში ქართული მხარე უმცირესობაში იყო (სამი ერთის წინააღმდეგ) და შერეულ ძალებში 1000 (500 რუსი და 500 ოსი) ჯარისკაცი 500 ქართველის წინააღმდეგ (საქართველოს პარლამენტი 2006).

მიუხედავად ამისა, ხელშეკრულება ცალსახად უარყოფითად ვერ შეფასდება, რადგან მან სიტუაციის სტაბილიზაციასა და შემდგომი სამშვიდობო პროცესის წარმართვას შეუწყო ხელი. მიუხედავად ამისა, ოსურმა მხარემ 1993 წელს „ძირითადი კანონი“ მიიღო და „სამხრეთ ოსეთი“ სუვერენულ დემოკრატიულ სახელმწიფოდ გამოაცხადა (საქართველოს პარლამენტი 2006), ჩრდილოეთ ოსეთის ასს რესპუბლიკამ „სამხრეთ ოსეთის“ რესპუბლიკის ცნობის შესახებ დადგენილება მიიღო (ღია საზოგადოება საქართველო 2005), რაც რუსეთის ხელისუფლებას არ დაუგმია (კობახიძე 2019: 15), მიუხედავად იმისა, რომ ასს რესპუბლიკას რუსეთში მსგავსი ქმედების უფლებაც კი არ ჰქონდა (საქართველოს პარლამენტი 2006). ეს ყოველივე მოლაპარაკებისა და თანამშრომლობის სულისკვეთებას ეწინააღმდეგებოდა.

1994 წელს საქართველოს დსთ-ში [იძულებითმა] გაწევრიანებამ რუსეთ-საქართველოს ურთიერთობა შეცვალა, მათ შორის ცხინვალის რე-

ჩაიცხრილა ჩრდილოეთ ოსეთში მიმავალი ეთნიკური ოსი მშვიდობიანი მოსახლეობა. ტრაგედიას 33 ადამიანი ემსხვერპლა, მათ შორის, ქალები და ბავშვები, 16 ადამიანი კი დაშავდა.

გიონთან დაკავშირებითაც – გადაწყდა კონფლიქტის მოწესრიგებაზე მოლაპარაკებების დაწყება (კობახიძე 2019: 15). 1995 წლის 4 მაისს მიღებულ იქნა ქართულ-ოსური კონფლიქტის მოწესრიგების შესახებ შეთანხმების პროექტი – შავი ვარიანტი, სადაც კონფლიქტის გადაწყვეტის ვერსიად განიხილებოდა ფედერაცია, სადაც სამხრეთ ოსეთს, როგორც ფედერაციის სუბიექტს საკუთარი კონსტიტუცია ექნებოდა (ზაქარეიშვილი 2019). 1995 წლის 30 ოქტომბერს კი ეუთოს მონაწილეობით ვლადიკავკაზში ქართულ-ოსური კონფლიქტის სრულმასშტაბიანი მოწესრიგების ოქმს ხელი საქართველოს, რუსეთის, ჩრდილოეთ და სამხრეთ ოსეთის წარმომადგენლებმა მოაწერეს. ხელმოწერილი დოკუმენტი მოლაპარაკებათა პროცესის დაუყოვნებლივ დაწყებას ითვალისწინებდა. ასევე საექსპერტო ჯგუფებს უსაფრთხოების, ნდობის აღდგენის, ეკონომიკური აღდგენისა და სამხრეთ ოსეთის სტატუსის შესახებ წინადადებების მომზადება დაევალა (საქართველოს პარლამენტი 2006). საექსპერტო ჯგუფების მუშაობის შემდეგ ეუთო-ს ჩართულობით 1996 წელს კონფლიქტის მოწესრიგების მემორანდუმის პროექტი შემუშავდა, ჯერ მოხდა მისი პარაფირება, ხოლო 16 მაისს მოსკოვში „უშიშროების უზრუნველყოფისა და ურთიერთნდობის განმტკიცების ღონისძიებათა შესახებ“ მემორანდუმს ოთხივე მხარემ მოაწერა ხელი, რაც ეუთო-ს შეფასებით, მნიშვნელოვანი წინგადადგმული ნაბიჯი იყო. მემორანდუმის შესრულების კომუნიკეში სამხრეთ ოსეთი საქართველოს შემადგენლობაში ფედერაციულ სუბიექტად განიხილებოდა. მართალია, 1996 წელს ცხინვალის რეგიონში „საპრეზიდენტო არჩევნები“ გაიმართა, რაც საქართველომ უკანონოდ სცნო, მაგრამ არჩეულმა დე ფაქტო პრეზიდენტმა, ჩიბიროვმა და შევარდნაძემ შემდგომ შეხვედრა გამართეს და მიღწეულ პროგრესს ხაზი გაუსვეს (საქართველოს პარლამენტი 2006).

მოცემულ ეტაპამდე პოლიტიკურ საკითხებზე წინსვლის მიუხედავად ეკონომიკური მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად ნაბიჯები არ გადადგმულა და ამ მხრივ მუშაობა 1997 წელს გააქტიურდა, რაც მოსკოვისა და ბორჯომის სამუშაო შეხვედრაში გამოიხატა. ასევე სოციალურ-ეკონომიკური საკითხები შევარდნაძე-ჩიბიროვმაც განიხილეს და 1998 წელს უცხოეთიდან დონორების მოძიებაზეც შეთანხმდნენ, მათ შორის იყო ევროპის კავშირიც. ამ პერიოდში ქართულმა მხარემ სოფელ მიტარბში ოსი ეროვნების მოსახლეობის დაბრუნებაც უზრუნველყო, რაც მოლაპარაკებებში პოზიტიური ნაბიჯი იყო (ზაქარეიშვილი 2019). „ქართულ-ოსური კონფლიქტის სრულმასშტაბიანი მოწესრიგების მიზ-

ნით“ 1997 წელს მოსკოვში ქართული და ოსური სპეციალური უფლებამოსილებით აღჭურვილი დელეგაციების შეხვედრა შედგა. შეხვედრის ოქმს ხელს აწერდნენ ჩრდილოეთ ოსეთი, რუსეთი და ეუთო-ც, თუმცა საინტერესოა, რომ ეუთო-ს წარმომადგენლები ფიქსირდებოდნენ მხოლოდ პიროვნული წარმომადგენლობის დონეზე და არა როგორც პროცესში მონაწილე მხარე. ეს კი მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ რუსეთი ცდილობდა, მთავარი მედიატორის როლი და მოლაპარაკებების გავლენის მოხდენის მაქსიმალური ბერკეტები შეენარჩუნებინა. ეუთო-ს წარმომადგენლების სტატუსის შესახებ ქართული მხარე ოფიციალურად წინააღმდეგი არ გამოსულა (საქართველოს პარლამენტი 2006), რაც შეიძლება შეცდომა ან უბრალოდ რუსეთის ზეწოლის შედეგი ყოფილიყო. აღნიშნულ შეხვედრაზე მიიღეს განცხადება „კონფლიქტის ზონაში ეკონომიკის აღდგენისა და განვითარების შემდგომი ღონისძიებების შესახებ“. ასევე იმსჯელეს მოლაპარაკებათა პროცესის შემდგომ განვითარებაზე და წამყვანი როლი საექსპერტო ჯგუფებს დაეკისრა. შემდეგ კი მხარეებმა კონფლიქტის მოწესრიგების შესახებ საკუთარ პროექტებზე მუშაობა და მათი წარდგენა დაიწყეს.

თუმცა ამ პერიოდში ქართული მხარის შეცდომებიც აღსანიშნავი იყო, რაც კონფლიქტის გადაჭრის წარუმატებლობის ერთ-ერთი მიზეზია. კერძოდ, საქართველო ოსური მხარის მოთხოვნაზე შეფასებულიყო კონფლიქტის გამომწვევი მიზეზები, უარს აცხადებდა, რითაც შეცდომების აღიარებისა და ნდობის ჩამოყალიბების შანსს ხელიდან უშვებდა. ასევე, 1998 წელს გაერო-მ მოამზადა და საქართველოს შესთავაზა რესტიტუციის დოკუმენტი, თუმცა საქართველოს ის არ გამოუყენებია (ზაქარეიშვილი 2019), მაშინ როდესაც მსგავსი პროექტის განხორციელება ხელს შეუწყობდა ნდობის აღდგენასა და მოლაპარაკებებში პოზიტიური დინამიკის ჩამოყალიბებას.

სამშვიდობო პროექტები, რომლებზეც მუშაობა 1997 წლის შეხვედრის შემდეგ დაიწყო, 1999 წლის ეუთო-ს მისიის ანგარიშში უკვე მოცემული იყო ე. წ. შუალედური დოკუმენტების სახით (ქართული, რუსული და ოსური მხარის მიერ წარდგენილი ვერსიები). ეუთო, თავის მხრივ, პროცესის ხელშეწყობას ცდილობდა და ასევე აღსანიშნავია, რომ ეუთო-ს პოზიცია საზღვრების ურღვევობის პრინციპს ეფუძნებოდა (საქართველოს პარლამენტი 2006).

შეხვედრებზე ოსური მხარე ახალ დოკუმენტების მიღებისადმი გარკვეულწილად სკეპტიციზმით იყო განწყობილი, რადგან ამტკიცებდა,

რომ წინა დოკუმენტები შეუსრულებელი იყო (საქართველოს პარლამენტი 2006). აგრეთვე აღსანიშნავია, რომ 1999 წელს შეხვედრაზე ოსურმა მხარემ ხელმოწერილი დოკუმენტების იმპლემენტაციის გადახედვა მოითხოვა, განსაკუთრებით რეგიონის რეაბილიტაციის შესახებ – რაზეც ქართულმა მხარემ უპასუხა, რომ პოლიტიკური და სტატუსის საკითხთან შედარებით ეკონომიკური აღდგენის პრობლემისთვის პრიორიტეტის მინიჭებას არ ეთანხმებოდნენ (ჭანკვეტაძე 2019: 15). ეს კონფლიქტის გადაჭრის პროცესში გადადგმული ერთ-ერთი ყველაზე დიდი შეცდომა იყო, რადგან ეკონომიკური აღდგენა, ერთი მხრივ, ნდობას განამტკიცებდა, ურთიერთობებს დაახლოებდა და მეორე მხრივ, პოლიტიკური საკითხების გადანაცვებისთვის საძირკველს შექმნიდა.¹ მეტიც, ეკონომიკური კავშირების განვითარება, ერთი მხრივ, ეკონომიკურ ურთიერთდამოკიდებულებას ქმნის, რაც კონფლიქტის განვითარებას რისკს ამცირებს, რადგან ის ორივე მხარისთვის მეტად წამგებიანი ხდება (ასევე მხარეები უფრო დაინტერესებული ხდებიან კონფლიქტის არდაშვებით და კონფლიქტის თავიდან აცილებისთვის მეტი ფორმალური თუ არაფორმალური საკომუნიკაციო არხები შეიძლება ჩამოაყალიბონ). მეორე მხრივ, ეკონომიკური კავშირების განვითარებისას მისი სხვა ყველა სფეროში „გადაღვრის“ პოტენციალი არსებობს, რაც სხვა სახის კავშირების ჩამოყალიბება-განმტკიცებას უწყობს ხელს – აღნიშნული კონფლიქტის თავიდან არიდების და ინტეგრაციის ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ფორმულაა და ქართული და ოსური საზოგადოებების რეინტეგრაციაშიც, მოსალოდნელი იქნებოდა, რომ პოზიტიური როლი შეესრულებინა.

სამშვიდობო პროცესის ყველაზე მნიშვნელოვანი მოვლენა იყო 2000 წელს ვენაში გამართული შეხვედრა. როგორც ზემოთ აღინიშნა, შეხვედრამდე მხარეებმა კონფლიქტის გადაჭრის თავიანთი „შუალედური დოკუმენტები“ შექმნეს, რომლებიც ეუთო-ს მუშაობის შედეგად დაახლოვდა და ვენაში სწორედ შეუთანხმებელი საკითხები უნდა განხილულიყო. საბოლოოდ კი მოხდა „ბოდენის [შუალედური] დოკუმენტის“ პარაფირება, თუმცა სტატუსის, პირადობის მოწმობისა და საერთაშორისო გარანტიების საკითხები შეუთანხმებელი დარჩა (ზაქარეიშვილი 2019). ამ შემთხვევაში აღსანიშნავია ორივე მხარისგან დასახელებული საკითხების შესახებ კონსენსუსის მიღწევის პოლიტიკური ნების ნაკლებობა, რადგან წინააღმდეგ შემთხვევაში კომპრომისის მიღწევა შესაძ-

¹ აღნიშნული გადანაცვებულება საქართველოს დღევანდელი მიდგომის სრული ანტიპოდი.

ლებელი იქნებოდა.

„ბადენის დოკუმენტი“ სამშვიდობო პროცესის გაგრძელებისა და კონფლიქტის გადაჭრის კარგ პერსპექტივას ქმნიდა და კომპრომისის მიღწევის საშუალება არსებობდა, თუმცა ზემოთ დასახელებული ქართული მხარის მიერ დაშვებულ შეცდომებზე უფრო დიდმა პრობლემებმა იჩინა თავი და 1990-იან წლებში მიღწეული პროგრესი 2000-2003 წლებში რეგრესით შეიცვალა. კონფლიქტის გადაჭრას ხელს უშლიდა შეთანხმების მიღწევიდან მალევე დაღომისის ხელშეკრულების დარღვევა, როგორც ცეცხლის შეწყვეტის დარღვევის, ისე რუსეთის მიერ სეპარატისტებისთვის იარაღის მიწოდების კუთხით (ლაჩაშვილი 2019). მაგალითად, 2000 წელს ცხინვალის რეგიონში ხუთი ეთნიკური ქართველი მოკლეს და ჩიბიროვის ძმის დაჯგუფება „ძონძების ბაზრობის“ ძალადობრივად ხელში ჩაგდებას შეეცადა (კობახიძე 2019: 17). ეს, ბუნებრივია, თბილისსა და ცხინვალს შორის ურთიერთობებს დაბავდა.

ასევე 2001 წელს ცხინვალში „რეფერენდუმზე“ დაყრდნობით „სამხრეთ ოსეთის კონსტიტუცია“ მიიღეს, რომელიც ცხინვალს სხვა სახელმწიფოსთან შეერთების საშუალებას აძლევდა. რუსეთმა კი დე ფაქტო ხელისუფლების სათავეში ჩიბიროვის ნაცვლად, რომელიც თბილისთან მოლაპარაკებებს ემხრობოდა, ხელისუფლებაში რადიკალი კოკოითის მოსვლას შეუწყო ხელი (ზაქარეიშვილი 2019), რაც თბილისი-ცხინვალის ურთიერთობებს აფუჭებდა.

თავის მხრივ, რუსეთის მიერ პანკისის დაბომბვის (2002 წლის აგვისტო) შედეგად საქართველო-რუსეთის ურთიერთობებიც დაიძაბა. რუსეთმა გააფუჭა როგორც თბილისი-ცხინვალის, ისე მოსკოვი-თბილისის ურთიერთობები და განაგრძობდა ოსური მხარის იარაღით მომარაგებას. შედეგად, „ბადენის დოკუმენტზე“ დაყრდნობით შემდგომი პროგრესის ან რაიმე სახის კომპრომისის მიღწევა შეუძლებელი გახდა.

ქართული მხარის მიდგომები თეორიულ ჟრილში

ულსტერის უნივერსიტეტისა (University of Ulster) და კონფლიქტის კვლევის საერთაშორისო ინსტიტუტის (International Conflict Research Institute) მიერ გამოქვეყნებულ კლანსისა (Clancy) და ნეგლის (Nagle) სტატიაში – „გაყინული კონფლიქტები, უმცირესობათა თვითმმართველობა, ასიმეტრიული ავტონომიები – კონფლიქტის მენეჯმენტისა და კონფლიქტის გადაჭრის ჩარჩოს ძიებაში“ (Clancy, Nagle 2009) – განხი-

ლულია კონფლიქტის დარეგულირების მაკროპოლიტიკური მეთოდები. მათი მისადაგება ცხინვალის კონფლიქტისადმი ქართული მხარის მიდგომებთან თბილისის სტრატეგიას უკეთ წარმოაჩენს და მეტად თვალსაჩინოს გახდის.

პირველ რიგში, კლანსი და ნეგლი ასახელებენ უმცირესობათა განსხვავებების აღმოფხვრის მაკროპოლიტიკურ მეთოდებს, როგორებიცაა გენოციდი, ეთნიკური წმენდა, დანაწევრება, სეცესია, ასიმილაცია/ინტეგრაცია და ასიმილაცია (ბუნებრივია, ავტორები მათ პოზიტიურ ჭრილში არ განიხილავენ, არამედ ზოგადად არსებული მეთოდების კლასიფიკაციას ახდენენ). ჩამოთვლილთაგან არც ერთი მიდგომა თბილისის პოლიტიკას არ წარმოადგენდა (მიუხედავად იმისა, რომ დღეს ისმის რუსული პროპაგანდის უსაფუძვლო ბრალდებები საქართველოს მიერ სხვადასხვა დროს ოსების გენოციდის წარმოების შესახებ). ხოლო ჯერ კიდევ კონფლიქტის გაღვივებამდე სეცესიის გზა (ასევე გეგმები ჩრდილოეთ ოსეთთან გაერთიანების შესახებ) აირჩია ოსურმა მხარემ და სწორედ ამ სეპარატისტულმა მისწრაფებებმა გამოიწვია კონფლიქტის პროვოცირება.

შემდეგ კლანსი და ნეგლი ასახელებენ უმცირესობათა განსხვავებების მენეჯმენტის მაკროპოლიტიკურ მეთოდებს: ჰეგემონური კონტროლი და უმცირესობათა ურთიერთობების სეკურიტიზაცია, არბიტრაცია, კანტონიზაცია ან/და ფედერალიზაცია და კონსტიტუციონალიზმი/ძალაუფლების განაწილება. კონფლიქტის გაღვივების წინა პერიოდში ქართულმა მხარემ პირველი მეთოდი აირჩია. ე. წ. „კანონთა ომის“ წარმოების პროცესში ოსური მხარე სეცესიის პოლიტიკას ახორციელებდა და თავდაპირველად თბილისი მხოლოდ ამ პროცესს ეწინააღმდეგებოდა. თუმცა შემდგომ გამსახურდიას ხელისუფლებამ მეტი სიხისტე გამოიჩინა და უმცირესობის საკითხის გადანყვეტა ჰეგემონური კონტროლის გზით არჩია, რაც სამხრეთ ოსეთის ავტონომიური ოლქის გაუქმების გადანყვეტილებაში გამოიხატა. თუნდაც თბილისს ამის სამართლებრივი ძალაუფლება ან/და ისტორიული არგუმენტები ჰქონოდა, ავტონომიური ოლქის გაუქმება მხოლოდ კონფლიქტის პროვოცირებას უწყობდა ხელს და არა მის მენეჯმენტს. ჰეგემონური კონტროლის მეთოდთან ერთად უმცირესობის საკითხის სეკურიტიზაციის ნიშნებს შეიცავდა ან უკვე ყოფილი ავტონომიური ოლქის ტერიტორიაზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადება და ცხინვალისა და ჯავის რაიონებში სხვადასხვა ორგანოს შეიარაღებული ძალების შეყვანის შესახებ გადა-

წყვეტილება.

მას შემდეგ, რაც აღნიშნულმა მეთოდებმა უკუშედეგი გამოიღო, ქართულმა მხარემ არბიტრაციის გზა არჩია რუსეთისა და ჩრდილოეთ ოსეთის ხელმძღვანელობასთან. თუმცა თავიდან თბილისი უშუალოდ ცხინვალთან დიალოგზე წინააღმდეგი იყო, რაც ცალსახად შეცდომად შეიძლება შეფასდეს. თბილისმა ეს შეცდომა გამოასწორა და შემდეგ კონფლიქტის დასარეგულირებლად ფედერალიზაციისა და კონსტიტუციონალიზმი/ძალაუფლების განაწილების მეთოდები აირჩია. კერძოდ, როგორც ზემოთაა განხილული, შეთავაზებულ დოკუმენტებში საქართველოს ფედერაციული მოწყობა განიხილებოდა, სადაც სამხრეთ ოსეთი ფედერაციული სუბიექტი იქნებოდა საკუთარი კონსტიტუციით და შესაბამისად, გარკვეული ძალაუფლებებითაც. ამ მხრივ „ბადენის დოკუმენტი“ მიღწევის მიუხედავად, მათ შორის, სტატუსსა და ძალაუფლების განაწილებასთან დაკავშირებული საკითხები მაინც გადაუჭრელი რჩებოდა. კონფლიქტის გადასაჭრელად ასევე გამოყენებულ იქნა კონფლიქტის ინტერნაციონალიზაციის მეთოდი, რაც მასში ეუთო-ს ჩართულობას გულისხმობდა. თუმცა ამას რუსეთი სრულად არ მიესალმებოდა და ეუთო-ს როლის დაკნინებასა და მისი დომინანტური როლის შენარჩუნებას ცდილობდა. 1991-2003 წლების პერიოდში გაკვრით ევროპეიზაციის მეთოდიც იყო ნახსენები – კონკრეტულად, შვეარდნაძე-ჩიბიროვის შეხვედრაზე ეკონომიკური აღდგენის განხილვის დროს უცხოეთიდან დონორების მოძიების კონტექსტში ევროპის კავშირიც იყო დასახელებული.¹

დასკვნა

დასკვნის სახით შეიძლება ითქვას, რომ 1991-2003 წლებში კონფლიქტის გადაჭრის მცდელობების წარუმატებლობაში მთავარი როლი რუსეთის დესტრუქციულმა პოლიტიკამ შეასრულა, რომელმაც საბოლოოდ სამშვიდობო პროცესი ჩიხში განზრახ შეიყვანა. თუმცა მეორე მხრივ, თავისი როლი ითამაშა ჯერ საქართველოს ხელისუფლების პოლიტიკური ნების არქონამ და გამოუცდელობის თუ სხვა მიზეზებით დაშვებულმა შეცდომებმა მოლაპარაკებების ყველა ეტაპზე. მართალია, გადამწყვეტი იყო, რომ ოსური და განსაკუთრებით, რუსული მხარის მიერ

¹ ევროპეიზაციის მეთოდი ერთ-ერთი საკვლევის პერიოდის შემდეგ, ბოლო წლებში, გახდა, როდესაც საქართველო სეპარატისტულ რეჟიმებს საერთო ევროპულ მომავალს სთავაზობს.

მოხდა მიღწეული პროგრესის უკუსვლა და სამშვიდობო პროცესის საბოტაჟი, რაც ცხინვალის რეგიონში რადიკალური ძალების მხარდაჭერასა და შეიარაღებაში გამოიხატებოდა, მაგრამ ასევე ცხადია, რომ ქართულმა მხარემ მოლაპარაკებებში არსებული შესაძლებლობები მაქსიმალურად ვერ გამოიყენა.

გამოყენებული ლიტერატურის ნუსხა:

- ▶ 23 მარტს ყაზბეგში ერთმანეთს... 1991: 23 მარტს ერთმანეთს შეხვდნენ რსფსრ უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ბატონი ბორის ელცინი და საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე ბატონი ზვიად გამსახურდია, გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“. 1991, 26 მარტი, №58 (78), გვ. 1;
- ▶ გამსახურდია 1991ა: გამსახურდია ზვიად. სსრკ კავშირის პრეზიდენტს მ. ს. გორბაჩოვს. გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, №64 (84), 2 აპრილი, 1991 წელი, გვ. 1.
- ▶ გამსახურდია 1991ბ: გამსახურდია ზვიად. მიმართვა რუსეთის სფს რესპუბლიკის სახალხო დეპუტატთა III საგანგებო ყრილობას. გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, №65 (85), 3 აპრილი, 1991 წელი, გვ. 1.
- ▶ კობახიძე 2019: კობახიძე, ოთარ. თბილისი, ცხინვალი, მოსკოვი - ორი ათწლეული აგვისტოს ომამდე. თბილისი: ნაციონალიზმისა და კონფლიქტების კვლევის ინსტიტუტი. 2019; ხელმისაწვდომია: http://isnc.ge/isnc/images/edition/file/edition_25.pdf ბოლოს დამოწმებულია 09.05.2022;
- ▶ ლაჩაშვილი 2019: ლაჩაშვილი იაკობ. მითი და რეალობა რუსეთის, როგორც სანდო სახელმწიფოს შესახებ. თბილისი: „ფაქტ-მეტრი“, 2019. ხელმისაწვდომია: <https://factcheck.ge/ka/story/38264>
- ▶ ზაქარეიშვილი (კონსულტანტი) 2019: ქართულ ოსური კონფლიქტის დროითი წრფივი (1977-2008). ნაციონალიზმისა და კონფლიქტის კვლევის ინსტიტუტი. ხელმისაწვდომია: <https://www.sutori.com/story/k-art-ul-osuri-konp-lik-tis-droit-i-crp-ivi-1977-2008--746R3FMiftYruKBSnkEUAodd> ბოლოს დამოწმებულია: 09.06.2022
- ▶ საქართველოს პარლამენტი 2006: საქართველოს პარლამენტი. ინფორმაციული ცნობა „ქართულ-ოსური კონფლიქტის“ შესახებ. 2006;
- ▶ საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმი 1991: საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმი. საქართველოს რესპუბლიკის უზენაესი საბჭოს პრეზიდიუმის

განცხადება. გაზ. „საქართველოს რესპუბლიკა“, № 69 (89), 9 აპრილი, 1991 წელი, გვ. 1.

- ▶ ღია საზოგადოება საქართველო 2005: ქართულ-ოსური კონფლიქტის მიზეზების, დინამიკის, გადაწყვეტის გზების ძიებისა და სავარაუდო მიმართულებების შესახებ. თბილისი. ხელმისაწვდომია: http://iccn.ge/files/geo-ossetian_conflict_resolution_ways_2005_geo.pdf
- ▶ ჭანკვეტაძე 2019: ჭანკვეტაძე ნათია. ქართულ-ოსური კონფლიქტი: ფაქტი, ნარატივი და რისიც გვჯერა. თბილისი: ნაციონალიზმისა და კონფლიქტების კვლევის ინსტიტუტი. 2019; ხელმისაწვდომია: http://isnc.ge/index.php/site/edition_detail/1/27
- ▶ ხოსიტაშვილი, ჯგერენაია 2015: საქართველოს სახელმწიფოს ხელმძღვანელები – ტომი IV: ზვიად გამსახურდი: საქართველოს უზენაესი საბჭოს თავმჯდომარე (190 წლის ნოემბერი – 1991 წლის აპრილი), ოფიციალური დოკუმენტები, მიმართვები, ინტერვიუები (ნაწილი II). გვ. 92-98, 103-104;
- ▶ Clancy, Nagle 2009: Clancy M.A.C., Nagle John. Frozen Conflicts, Minority Self-Governance, Asymmetrical Autonomies – In search of a framework for conflict management and conflict resolution. University of Ulster, International Conflict Research Institute. United Nations University. 2009, ხელმისაწვდომია: https://www.researchgate.net/publication/339483575_Frozen_Conflicts_Minority_Self-Governance_Asymmetrical_Autonomies_-In_search_of_a_framework_for_conflict_management_and_conflict_resolution
- ▶ Верховного Совета РСФСР 1991: ПОСТАНОВЛЕНИЕ СЪЕЗДА НАРОДНЫХ ДЕПУТАТОВ РОССИЙСКОЙ СОВЕТСКОЙ ФЕДЕРАТИВНОЙ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОЙ РЕСПУБЛИКИ О положении в Южной Осетии. ხელმისაწვდომია: <http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102012914&backlink=1&&nd=102011091>

**CONFLICT RESOLUTION EFFORTS OF GEORGIAN-OSSETIAN
CONFLICT AND THE REASONS
FOR THEIR FAILURE IN 2003-1991
(SUMMARY)**

This paper begins with a brief description of the events of the final years of the Soviet Union, which led to the military confrontation in the Tskhinvali region in 1991-1992. Then the paper continues by discussing the steps taken to resolve the conflict since Georgia gained independence. This article describes and analyzes the peace process and the initiative to resolve the conflict up until 2003. In particular, the analysis focuses on why specific methods of conflict resolution were unsuccessful, what mistakes were committed in the process, and ultimately why the peace process failed. Additionally, macro-political methods of conflict resolution have been used to systematize the analysis of the process from the initial stages of the conflict to 2003. Initially, the Ossetian side tried to strip up separatist attitudes and chose the method of secession. The response of the Georgian side contained the characteristics of the methods of hegemonic control and the securitization of minority relations. Methods of arbitration, federalization, constitutionalism, and internationalization (including, to a lesser extent, Europeanization) were used in the subsequent peace process. The main reason behind the failure of the attempts at conflict resolution was the policy of the Russian Federation, which from a certain period was aimed at bringing the peace process to a standstill rather than arbitration and conflict resolution. The Ossetian side has taken some wrong steps, and the rise of radical forces backed by Russia in the separatists' leadership hijacked the negotiations. However, it should also be noted that the Georgian side also made several mistakes, in fact, at all stages of the conflict resolution and negotiations, and those mistakes also contributed to the failure of the process.